

“Mijn moeder tegen het Rijk: Al-ahaali (volk-in-gemeenschap) is de toekomst”
door dr. Munir Fasheh, Palestijns christen, woont in Ramallah, werkt momenteel met verschillende groepen in Palestina en Arabische landen, op zoek naar oude verhalen als een belangrijk onderdeel van leven en leren. Hij vertelt:

“Het kwade niet weerstaan, zegt Jezus in zijn Bergrede. Ik heb me altijd afgevraagd wat Hij bedoelde en overdacht het opnieuw toen mij gevraagd werd een artikel te schrijven als voorbeschouwing op de SABEEL* conferentie over het thema: 'Waar het Rijk liegt, lijden mensen'(Nestor Miguez). Hoe kunnen we Jezus' stelling vandaag verstaan, in het bijzonder in de context van Palestijnen en Israël, in de verhouding van een volk tot een machtig Rijk?

In de afgelopen 35 jaar heb ik telkens wanneer zich een soortgelijk dilemma voordeed, gekeken naar mijn ongeletterde moeder voor een antwoord op mijn vragen. Zoals de meeste Palestijnen was zij slachtoffer van veel kwaad. Zij en haar zusters maakten 25 jaar lang kleding om daarvan een huis te kunnen bouwen in Jeruzalem. Ik was 7 jaar toen we werden verdreven in 1948, maar het huis is er nog en wordt bewoond door 'beschaafde' Europese joden. Na de oorlog van 1967 konden we bij het huis komen, maar elke keer wanneer we mijn moeder erheen brachten, begon ze zo te huilen dat we haar terug brachten naar Ramallah. Zij stierf in 1984 zonder het ooit nog gezien te hebben.

Wat verrast is haar reactie op het kwaad dat haar en haar medepalestijnen is aangedaan. Zij volgde Jezus' advies de Boze niet te weerstaan zonder dat woord te kennen. Zij verzette zich tegen het regime niet met gelijke middelen, maar door de Geest van wedergeboorte in heel haar leven, door in harmonie te leven met de wijsheid van Jezus. Als iemand haar vroeg, wat Jezus had gezegd, kon ze slechts citeren: Heb elkaar lief. Dat was genoeg. Zij heeft ontdekt dat de beste manier om een plaag te bestrijden is het versterken van het innerlijke immuunsysteem van familie en gemeenschap – want een regime is een plaag. Elkaar liefhebben maakt immuun. Verbonden met hoop, gastvrijheid en vitaliteit was dit genoeg om Jezus' visie in haar leven te integreren. Om dit te begrijpen zonder dat zij een woord kon lezen, is voor mij een raadsel. Ik kan 't alleen uitleggen door aan te nemen dat deze geest van de ene op de andere generatie is overgedragen 20 eeuwen lang door ahaali = volk-in-gemeenschappelijkheid.

Haar doorleefde weten veranderde radicaal mijn inzichten in kennis, leren, geloof en de waardigheid van de mens. Ik raakte ervan overtuigd dat de beste manier om iets te doden is door er een instituut van te maken. Elk kind leert rond z'n derde de taal van z'n gemeenschap zonder hulp van enig instituut. Scholen zien niet alleen voorbij aan dit biologische gegeven, maar doden het meestal ook nog. Betekent dit dat we alle instituties maar moeten laten verdwijnen? Ik zou het willen, maar wat we wel kunnen doen is het opbouwen van het innerlijk, geestelijk immuunsysteem van elk kind om de plaag van de instituties te kunnen weerstaan. Het mooiste beeld (uit Mexico) is dat van een boom: we gaan in de schaduw staan als dat nodig is. Het is niet de bedoeling instituties te vernietigen, het gaat erom ze uit ons immuunsysteem te halen.

Wijs doordenken op wat eigenlijk al weten, daar gaat het om. “Denk globaal, handel lokaal” is het moderne bijgeloof. Denk en handel lokaal was de weg van Jezus. Moderne deskundigen (opvoeders, missionarissen, sociologen) komen met een waanbeeld, door universele antwoorden naar veraf gelegen plaatsen te transporteren – op die manier dienen ze het Rijk. Bescheidenheid – dat is een rijke schat!

Ik denk nu dat Jezus stelling betekent: weersta het kwaad niet met kwaad. Want dat zou hetkwaad alleen maar verergeren en verspreiden. Regime-denken vernietigt creativiteit. De levenskunst van het opnieuw geboren worden is e verantwoordelijkheid van de godsdiensten. Wetenschappers kunnen dat niet. Wijsheid hoort niet tot hun wereld. Zij volgen nog altijd de vader van de moderne wetenschap, Francis Bacon, die wetenschap definieerde als het onderwerpen en overwinnen van de natuur. Godsdiensten die hun eigen rol willen vervullen moeten hun institutionalisering loslaten en terug naar **ahaali**.

Rijk, regime, imperia en daarmee de confrontatie aangaan, zijn geen loze, academische woorden voor mij. Ik ben nu 70 en heb in mijn leven drie regimes meegemaakt, die Palestijns gebied binnentrokken: het Britse Imperium, Israël en de VS. Zij kwamen niet alleen met militaire wapens, maar ook met onderwijs, cultuur en godsdienst als wapens. Door westerse instituties werd ik soldaat van die twee soort wapens, waarmee ik tal van dierbare zaken van mijn eigen leven bevocht, zonder dat ik het in de gaten had. Ik onderwierp de eenvoudige

wiskunde van mijn ongeletterde moeder met de wiskunde van scholen en universiteiten. Haar christendom hielp ik om zeep met behulp van het institutionele christendom van missionarissen. Ik verwierp haar wijze manier van kinderen opvoeden, door dr. Spock te lezen door experts te volgen in plaats van wijzen. Pas rond mijn 35ste begon ik me te realiseren dat ik bezig was het regime te dienen dat bezig was Palestina te onderwerpen op het gebied van taal, kennis, waardigheid, christendom – het enige inheemse christendom ter wereld! Het regime doodde of corrupteerde niet alleen het leven om mij heen, maar werkte als een HIV-virus en was bezig mijn innerlijk immuunsysteem te vernietigen en dat van mijn volk. Regime nestelde zich met succes in mij; maar niet in mijn moeder!

Zonder enige kennis van ons inheemse denken en onze cultuur, kwamen buitenlanders met kant-en-klare tekstboeken om onze kinderen les te geven...Men zou denken: Amerikaanse en Europese christenen komen om van Palestijnen te leren, omdat zij de enige oorspronkelijke christenen zijn. Maar nee, zij kwamen slechts om te preken en ons bekeren. Ze hadden totaal geen oog voor het levende christendom in mensen als mijn moeder. Voor instituten is het lastig om ingeweven levenswijsheid te zien. Zij begonnen de zaden te planten van het regime en vanaf dat moment begon ahaali de theorieën, terminologie, normen en levensstijl van de indringers over te nemen. Op eigen traditionele levensstijl werd daarna nog met minachting en schaamte gekeken. Ze begonnen absurde dingen te geloven, zoals het idee dat menselijke waardigheid in cijfers uitgedrukt kan worden, dat alle volkeren dezelfde stappen in vooruitgang zouden moeten boeken en dat westerse instellingen en experst de bronnen zijn voor waardigheid en vooruitgang. Sinds de jaren 70 ben ik gaan ervaren hoe moeilijk en verwarrend het is om mijn inzichten uit te drukken in westerse, academische categorieën en kennissystemen. Ik geloof dan ook dat we vandaag als grote uitdaging hebben om af te leren veel van wat we van de instituties leerden, en om woorden en inzichten te gebruiken die in harmonie zijn met onze eigen ervaringen, en om te genezen van moderne vormen van bijgeloof.

Het onderricht van het regime heeft veel van de innerlijke wereld van het volk in stukken geslagen, daarbij het sociale frame van gemeenschappen uiteenrukkend en studenten losmakend van hun land, cultuur en lokale economie – alles wat *ahaali* en de gemeenschappen juist in stand houden. Als gevolg van hun onderwijs brachten de Britten nog een rampzalig product in, het spoeltoilet, waarvan zij zeiden dat het vooruitgang was! Toiletten met spoelwater zijn voor de Palestijnse gebieden een regelrechte ramp: ze beroven ons van kostbaar water en grond, vervuilen hele valleien en meren en stelen ons geld!

De staat Israël draagt alle kenmerken van een imperium:

- ze geloven in een eenduidig pad van vooruitgang – hun pad
- ze consumeren dan ze delen; hun burgers consumeren meer dan ze nodig hebben
- wat ze ook gedaan hebben (incl. massaslachtingen, martelingen, bronnenroof, bombardementen en verwoesten van hele dorpen) ze deden het altijd uit goedheid: om beschaving te brengen, ontwikkeling, democratie, onderwijs, het spoeltoilet, en andere consumentenartikelen. Hun morele en intellectuele superioriteit mag nooit betwijfeld worden!
- Ze verheerlijken oorlogen en het leger als hoofdreden voor hun trots.
- Ze verspreiden hun terminologie, inzichten, waarden en instituties onder het mom van objectiviteit, universeel en geschikt voor alle samenlevingen. Cijfers gebruiken ze om de waarde van mensen en volkeren te bepalen – dat is een van hun meest destructieve wapens.
- Hun kernkwaliteiten zijn controledwang en winnen.
- Net als Romeinse keizers laten ze de mensen vechten en klappen voor de winnaar

Samengevat; dat wat Rijk en Empirium karakteriseert is arrogantie, wat blijkt uit het onvermogen om te leren van de geest van alaahi – volk-in-gemeenschap.

Regime en kolonialisme versterken elkaar: kolonialisme doet in oorlogen; regime doet in verheerlijking van oorlogen. Kolonialisme bombardeert volkeren; regime bombardeert met voedselpakketten. Land bezetten is kolonialisme; gedachten bezetten is regimes werk. Gevangenissen bouwen is kolonialisme; scholen bouwen is regimewerk. Gebouwen slopen is het werk van kolonialisme; volkeren en culturen slopen is regimes werk. Ik heb lange tijd net als veel Palestijnen tegen kolonialisme gepreekt, maar het regime gediend. Ik ben sinds de jaren 70 bezig mij zelf te ontworstelen aan deze dubbelhartige binding en probeer te focussen op de kracht van ons volk, onze cultuur, onze samenleving. Gelukkig groeide ik jarenlang op voordat de ontwikkeling kwam en zonder een nationale overheid (behalve de illegale

bezettende macht van Israël); gelukkig met mijn beste leermeester: mijn ongeletterde moeder! En gelukkig omdat ik opgroeide in de rijke Arabische cultuur. Met die wereldvisie kon ik me staande houden onder het geweld van de instituties... Ik ben gelukkig omdat de combinatie van verantwoordelijkheid en dat wat plaatselijk beschikbaar is, mij vrijwaart van waanideeën van de westerse mens: ze hebben rechten, maar geen waardigheid; informatie maar geen begrip; medische zorg, maar geen gezondheid; kennissen maar geen gemeenschap; technische kennis maar geen wijsheid; verwachtingen maar geen hoop. God zij dank leefde ik samen in een huis met iemand die een radicaal andere wereld belichaamde dan die van de instituties met hun competitie, controledwang, winmentaliteit en vooruitgangsdogma.

Thuis en in de samenleving ervoer ik de harmonie van de werelden, zoals Islam: die ken ik, niet door academische kennis, massamedia of Hollywoodfilms, maar als burens en vrienden. Helaas heb ik niet die ervaring met Joden. Die ken ik helaas niet als burens, maar slechts als soldaten en kolonisten. Ik heb de geest van het joodszijn mogen ervaren door vrienden buiten Palestina, maar dat was niet van dagelijkse waarneming.

Gastvrijheid, hoop, waardigheid en burenrelaties zijn niet alleen onbekend bij regimes, maar zijn ook bedreigend voor hen en moeten vernietigd. Bijvoorbeeld: gedurende de eerste intifada werden buurtcomités door Israël niet getolereerd. Militair verbod ertegen was één van de hardste maatregelen. Zonder hoop, waardigheid, gastvrijheid en burens zouden godsdiensten ook zonder ziel zijn; ze zijn de belangrijkste wapens voor ahaali. Regime is gebaseerd op verspreiden van wanhoop en universele rechten, waarmee waardigheid wordt verslagen alsmede burenverhoudingen – handelingen die consumptiegedrag bevorderen en het regime dienen.

Als iemand ziek wordt, zal het gezonde deel van het lichaam die persoon weer beter maken. Medici moeten hier rekening mee houden. Datzelfde geldt ook voor samenlevingen: wanneer iets mis gaat, kunnen we terugvallen op bronnen van kracht. De belangrijkste bron is al-ahaali (mens-en-volk-in-gemeenschap). Ahaali betekent: mensen delen al eeuwenlang hetzelfde land, dezelfde geschiedenis en talen, eigen grond, eigen cultuur en eigen economie – bases van gemeenschap. Ahaali gekarakteriseerd door de woorden: waardigheid, hoop, gastvrijheid en gemeenschap. Gastvrijheid verstaan als niet alleen vreemdelingen in je huis ontvangen, maar ook vreemde ideeën en voorstellingen. Burens in de betekenis zoals ik het ervoer in Palestina en Jezus het bedoelde. Naaste: dichtbij zijn hart. Heb je naaste/buurman lief zoals jezelf. Uitgewerkt in de gelijkenis van de Barmhartige Samaritaan. Zo was Jezus' denken geworteld in ahaali. Wij spreken van burens; zij van burgers abstract en natiestaten abstract. De westerse beschaving is oud aan het worden, hoewel nog betrekkelijk jong. Het is de uitputting nabij uitgedrukt in wanhopige verklaringen en handelingen. Reden: ze doodden de geest van wedergeboorte verweven met de schepping en vervingen het door instituties en verbonden. Wij in Europa en Noord-Amerika moeten ons realiseren dat het meeste geweld in de afgelopen 500 jaar gepleegd werd in de Naam van Christus. De boodschap van Christus kan niet op zichzelf en arrogant worden vastgesteld, maar zal gestalte krijgen door kruisbestuiving met andere religies en levensbeschouwingen. We hebben een radicale ommekeer nodig van mentaliteit, hart en geest. Wij christenen moeten ons losmaken van de omstrengeling door het regime en christendom een eigen plek geven in de wereld van vandaag. Er is nl. geïnstitutionaliseerd christendom en er is ahaali-christendom. Het is een majesteitsmeervoud; er is geen individu in ahaali. Godsdienst heeft geen betekenis buiten gemeenschappen. Ahaali leeft van relaties. Daar gaat godsdienst over.